

ФУНКЦІОНУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ, НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ АБО НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

Матюшкін Олександр Анатолійович,

студент гр. МзП-22

Київський національний університет

технологій та дизайну

Науковий керівник: д. ю. н., професор,

завідувач кафедри приватного та публічного права

Інституту права та сучасних технологій Оніщук Ю. В.

м. Київ, Україна

24 лютого 2022 року російська федерація розпочала широкомасштабний збройний наступ на територію України. Війна, однозначно, спровокувала руйнівний вплив на всі інститути громадянського суспільства, зокрема внесла свої корективи в організацію наукових заходів у закладах вищої освіти. Минулого року, затверджуючи своїм Указом «Національну стратегію розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021– 2026 роки», Президент України наголошував, що «становлення демократичної, правової та соціальної держави тісно пов'язане з розвитком громадянського суспільства як сфери суспільної діяльності громадян, що об'єднуються для прийняття спільних рішень, а також захисту прав та інтересів, досягнення спільного блага, зокрема у взаємодії з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, політичними інститутами та бізнесом. Важливою ознакою сталості громадянського суспільства є функціонування інститутів громадянського суспільства, через які громадяни та суспільні групи забезпечують самоорганізацію, представництво, реалізацію і захист прав та інтересів». Тож українці були зорієнтовані на чітке налагодження дієвого механізму функціонування всіх складових цілісної спільноти національно свідомих громадян [1].

Однак війна по-своєму пришвидшила цей процес і навіть спричинила формування власної моделі українського громадянського суспільства. Суспільні інститути миттєво модифікували свою діяльність відповідно до умов воєнного стану, переорієнтувавши її на допомогу силам оборони та безпеки, реалізацію гуманітарних, інформаційних, просвітницьких, наукових проєктів, розвиток горизонтальних зв'язків між різними рівнями громадянського суспільства, органами публічної влади, бізнесом і навіть міжнародними організаціями.

Відомо, що громадянське суспільство і держава, як дві взаємодіючі частини єдиної суспільної системи, у своєму розвитку взаємозумовлюють одне одного. В умовах війни цей зв'язок значно посилюється. Розвиток громадянського суспільства не зупиняється і суттєво впливає на удосконалення інститутів публічної влади. Особливістю сучасного етапу взаємодії громадського суспільства і держави в Україні є те, що це відбувається в умовах нової реальності, коли громадянське суспільство і держава об'єднані спільною метою – перемогти ворога, зберегти життя і здоров'я українців, відновити територіальну цілісність держави, захистити суверенне право українського народу самому визначати, як відбудовувати й розвивати країну. В таких умовах гостро постає питання налагодження консолідації та забезпечення єдності громадянського суспільства і керівної політико-управлінської еліти. Згуртованість, спільна воля до перемоги і недекларативний патріотизм українців стали важливими чинниками, які допомагають у боротьбі з російською агресією [2].

Наразі однією із найбільш серйозних загроз національної безпеки України є зростання рівня корупції у всіх сферах діяльності органів державної влади.

Корупція поширюється з кожним роком все більше, а це має такі наслідки: втрата чи зниження рівня довіри до державних службовців зі сторони населення, підвищення цін, соціально-економічної напруги, бідність, зниження ефективності економічної політики в державі, втрата цінності

морально-етичних норм, завдання шкоди демократичним засадам управління суспільством, функціонуванню державного апарату, обмеження конституційних прав і свобод людини та громадянина, а також порушення принципу верховенства права.

Основними причинами поширення корупції в Україні є: 1) відсутність політичної волі на боротьбу з корупцією; 2) байдужість громадян до цього явища, а як наслідок – зловживання чиновниками положення людей, які методом хабара хочуть вирішити свої певні проблеми [3].

В Україні існують три основних антикорупційних органи, які мають різні завдання та цілі, проте успішно співпрацюють між собою – Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Антикорупційна прокуратура та Національна агентствa з питань запобігання корупції (НАЗК). Звісно, питання корупції наразі ретельно досліджується цими органами і саме завдяки антикорупційній політиці держави ця тема має великий розголос, а значить є резонансною подією, яка матиме вплив на свідомість громадян. Наслідком цього є усвідомлення та розуміння масштабу проблеми, а також менша ймовірність давання неправомірної вигоди громадянином.

Рівень економічного благополуччя населення має розвиватися та покращуватися, оскільки чим вище цей рівень, тим менше схильність чиновників підвищувати свій прибуток незаконним шляхом, зокрема і корупційними діями, тим суворіші антикорупційні методи та засоби покарання за злочини у цій сфері і тим сильніше суспільство у державі. Є різні стратегії подолання корупції в державі, проте в Україні актуальними будуть такі методи: 1) збільшення прозорості в діяльності державних органів; 2) коригування повноважень та функцій державних органів з метою уникнення «повторності» у функціях різних органів і зменшення навантаження на працівників з урахуванням їх реальних фізичних можливостей; 3) зменшення контакту із державними службовцями шляхом цифровізації більшості послуг; 4) забезпечення якісного контролю за

дотриманням антикорупційного законодавства і невідворотності відповідальності за вчинення злочинів у цій сфері.

Війна проти України триває не лише на фронті. В умовах, коли Україна успішно протистоїть російському нападу, вкрай актуальним є питання інформаційної безпеки. Адже не маючи можливості перемогти на полі бою, ворог намагається посіяти «зраду» та розхитати українське суспільство. Кожного дня, читаючи новини, сотні, тисячі, а то й навіть мільйони українців зіштовхуються з такими явищами, як «пропаганда», «фейк» [4].

Ворог воює не лише гарматами та «градами», а й різними інформаційними викидами, підробками. Такі дії, як навмисне поширення серед суспільства неправдивої інформації, є головним інструментом інформаційної війни, який застосовує російська федерація, щоб посіяти паніку, сумніви серед населення, дезорієнтувати, зламати бойовий дух українців. На сьогодні більшість людей, на жаль, є доволі чутливими до інформаційних атак ворога. Аби не стати жертвою російської дезінформації варто дотримуватись ключових правил інформаційної гігієни, які набули особливої ваги під час війни. Важливо керувати емоціями, розвивати критичне мислення, щоб розрізнити маніпуляцію від об'єктивної інформації, факти від домислу. Необхідно довіряти лише офіційним джерелам інформації.

Захист прав людини в умовах війни є найбільш гострою проблемою сучасності, та однією з досліджуваних проблем у міжнародному праві. Характерним явищем військового конфлікту виступає вчинення великої кількості насильницьких злочинів щодо мирного населення країною-агресором. Досліджуючи дану проблематику, слід наголосити, що вона лежить в площині не лише українського права, а також і в площині міжнародного гуманітарного право. Дана галузь міжнародного права регулює відносини, що пов'язані з ведення воєнних дій та полегшення страждань жертв війни, та застосовується в ситуаціях військових конфліктів [4]. Основне завдання такого виду права є захист цивільного населення під час

воєнних жорстоких, агресивних дій та регулює методи та способи ведення війни (інформаційної, гібридної, ідеологічної, збройна боротьба тощо). Женевські конвенції являються міжнародним договором, в якому закріплені норми щодо гуманного ставлення під час війни, і на даний час вона складається із чотирьох угод та трьох додаткових протоколів. Проте, українці та міжнародна спільнота стає свідками численних обстрілів цивільної інфраструктури на території України та, що саме головне – українського мирного населення з боку російських окупантів. І це неодноразово підтверджувалося офіційною українською владою та багатьма міжнародними експертами, які відвідують нашу державу. Російська федерація, ігноруючи міжнародні норми (які вона ратифікувала), підступно вчиняє чисельну кількість воєнних злочинів.

Список використаних джерел:

1. 8 фактів, які треба знати про НАЗК. Веб-сайт НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/8-faktiv-yaki-treba-znaty-pro-nazk/>
2. Чистяков О.М. «Ватерлінія» успішності – на рівні громадської довіри. Щотижнева газета МВС України. 2016. № 5. С. 8–9.
3. Кримінальний кодекс України. Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 16.09.2022).
4. Женевські конвенції: як їх порушує росія, а звинувачує в цьому Україну? Пояснює Vox Check URL: <https://voxukraine.org/zhenevskikonventsii-yak-yih-porushuye-rosiya-a-zvynuvachuye-v-tsomu-ukrayinu/>.